

Yirmi yıl kadar önceydi. Onar yıllık iki alt dönemden oluşan yirmi yıllık döngüleri saptamıştım. Türkiye, bir on yıl dışa açılıyordu, ertesi on yıl içe kapanıyordu. En azından 1950'den beri bu böyleydi. 1950'ler ve 1970'ler içe kapanma dönemi idi. 1960'lar ve 1980'ler dışa açılma dönemi idi.

Çok sonraları, dile getirdiği konulara değil de günlük yaşamına ilişkin değindiklerine baktığımda Marx'ın çeşitli kişilerle yazışmalarından benzer bir durumun, Avrupa'da on dokuzuncu yüzyılın en azından ortalarında geçerli olduğunun çıkarsanabileceğini fark ettim. Üstelik Marx, bir gazete makalesinde Avrupa'da Doğu Sorunu'yla -ki bu Türkiye'yle anlamına gelir- uğraşma durduğunda iç karışıklıklar döneminin başladığını yazar.

Böyle insan ömrünün çok ötesinde sürüp giden döngüsellikler beni rahatsız eder. Öncelikle, gerçek ussal olduğunda sende oluşan gerçeklik hissi yiter. Düzenli yirmi yıllık döngüler, hem de başlangıcı on yıl başlarına, sonu on yıl sonlarına rastlayan on yıllık alt dönemleriyle düzenli döngüler, gerçeklikten çok kurgulanmış tasarım hissi yaratır.

Düzenli döngülerin saptanması, ikinci olarak, zihinden ilerleyen akışı gizler. İstanbul 1950'lerde ne haldeydi şimdi ne halde? Dünya 1800'lerde ne haldeydi şimdi ne halde? Döngülere baktığında yerinde saydığını sanırsın; halbuki sürekli bir değişim var.

Düzenli döngülerin saptanmasıyla ilgili bir diğer sorun da bu döngülerin bir başının ve bir sonunun olmadığı hissini doğurmasıdır. Bir de döngülerle perdelenen akışın farkına varsan bile bu sefer de bu akışın durmak bilmeksizin sürdüğü yanlısamasına kapılıp sanki kaynağı yokmuş, hiç kırılmıyormuş ve bir sonu olmayacakmış gibi düşünmeye başlarsın.

Akıştaki, Türkiye'de yaşayanlar bakımından etkisini, dolayısıyla güncelliğini sürdüren ciddi kırılmanın on sekizinci yüzyılın son çeyreğinde başladığını ve on dokuzuncu yüzyılın ilk çeyreğinde tamamlandığını düşünüyorum.

O zaman bu zamandır, Türkiye'deki servet, kaynaklar ve yetenekli insanlar dışarı akar ve Türkiye hep toprak kaybeder.

İçe kapanma dönemlerinde ortaya çıkan sıkıntılar daha önceki dönemdeki cehalet ve gaflete bağlanır; hesapsız kitapsız yapılmış olanların bedeli ödeniyordur. Dışa açılma dönemi geldiğinde, daha önceki dönem karanlık dönem olarak nitelenir; yirmi yıl öncesinden (Dünya'ya göre) daha geri bir noktadan başlanıp hesapsız kitapsız gelişilir.

Neredeyse eksponansiyel gözüken bu gelişmede döngüler sürse de iki sapma var. Birinci sapma 1918-1938 ve ikinci sapma 1960-1980 dönemi.

Sapmalar bir yana bırakıldığında, sağlamlaşan, iyi bir şeyler yapmaya başlayan ne varsa yıkılmıştır. Ordu ne zaman toparlansa baltalanmıştır. Yargı ne zaman düzene girse, reforme edilmiştir. Ulema ya da akademide ne zaman birikimli kadrolar oluşmaya başlasa ekolleşmeden dağıtılmıştır. Sermaye ne zaman varlık gösterirmiş gibi olsa ya dışarı sürülmüştür ya parçalanıp el değiştirmiştir. Eğitim durmaksızın değiştirilmiştir. Ahali ne zaman siyasal bir varlık göstermeye başlasa en ağır biçimde bastırılmıştır. Padişahlar gelip padişahlar gitmiş, düzen durmaksızın değiştirilmiştir.

Her alana kabus gibi çöken, iki yüz küsur yıldır süren bu halden kârlı çıkan ya da avantaj sağlayan, benim saptayabildiğim, bir tane oluşum var. Ekonomik olarak sürekli geliştiği hissini vererek gittikçe gerileyen, uluslararası konum bakımından sürekli büyüme izlenimini oluşturarak gittikçe küçülen Türkiye'de büyüüp gürbüzleşen yegane oluşum Hariciye olarak göze batıyor.

İki bayram bir araya geldi. Önce babaya oğlunun sürüsündeki kurban edilebilecek hayvanlardan biri olmadığının gösterildiği günü anacağız, sonra da siyasal aktörlüğün babadan oğula geçmesinin önünün kesildiği günü.

Bayramlarımız kutlu olsun.